

Jacek Krysiak

"Czym są wartości? : zarys aksjologii", Leon Ostasz, Olsztyn 2009 : [recenzja]

Studia Ecologiae et Bioethicae 8/1, 289-291

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

RECENZJE

Lech Ostasz, *Czym są wartości? Zarys aksjologii*, Wydawnictwo UWM Olsztyn 2009, Wyd. 3 poprawione.

Książka Lecha Ostasza pod tytułem „**CZYM SĄ WARTOŚCI? ZARYS AKSJOLOGII**” wydana przez Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie w 2009 r. jest wydaniem trzecim, poprawionym przez autora. Książka ta zawiera XV rozdziałów poprzedzonych słowem wstępnym autora. Lech Ostasz w swojej publikacji zajął się zagadnieniem ważnym, istotnym, odnoszącym się do każdego z nas, a mianowicie czymś co ewaluowało od czasów pojawienia się człowieka, aż do chwili obecnej. Podjął temat, który jest trudny, a jednocześnie dotyczy każdej osoby ludzkiej. W swoim opracowaniu omówił wartości w szerokim tego słowa znaczeniu.

Lech Ostasz w swojej publikacji używa przystępnego języka. Czytelnik nie ma problemu, ze zrozumieniem myśli i przekazu autora. Odbiorca, czytając tekst nie musi sięgać po słownik *Wyrazów obcych*, by odkryć sens wypowiedzi twórcy.

Autor publikacji temat wartości ujął w sposób kompleksowy i całościowy. Uściśla genezę wartości i podejście ludzi do tego zagadnienia. Określił czym są wartości w życiu jednostki, grupy społecznej. Mówi o wartościach przerośnych i nieprzerośnych oraz o różnicach występujących między nimi. Pisze o własnościach wartości czyli: znaku, kwantyfikatywności, powabu, przechodniości. Wspomina o akcie komunikowania jako nośniku wartości. W jednym z rozdziałów odnosi się do samego wartościowania, jednocześnie łączy je z ocenianiem wartości przez człowieka, bądź przez grupę. Ponadto niezbyt obszernie, a jednocześnie treściwie, pisze o realizowaniu wartości i o tym, że nie jest to łatwe, gdyż wartości zmieniają się, ewaluują i są uzależnione od czynników zewnętrznych takich jak zjawiska gospodarcze, polityczne, odbijające się na zmianie obyczajów społecznych a co za tym idzie i na zmianie postrzegania każdej wartości. Oprócz tego wspomina również, od czego jest uzależniona ich realizacja. Dostrzega i opisuje różnice pomiędzy dobrami, a wartościami wyznawanymi przez jednostki, w sposób treściwy omawia zależności między nimi. Opisuje różnice pomiędzy ideami, ideałami a wartościami i wskazuje jako główne ich typy:

1. Uniwersalne, partykularne, powszechne.
2. Instrumentalne, autoteliczne.
3. Wewnętrzne, zewnętrzne.
4. Negatywne.

Wymienia najważniejsze według niego wartości:

1. Wartości środowiska przyrodniczego i kontekstu bytowego.
2. Wartości potencjałowe i witalne.

3. Wartości gospodarcze i wartość oszacunkowa.
4. Wartości aranżacyjne.
5. Wartości przyjemności i ludyczności oraz szczęścia.
6. Wartości dążeniowe, czynownicze, kreatywności i wolności.
7. Wartości prawdy, dobra, piękna i misteryjności.

W jednym z rozdziałów powyższej publikacji autor zwraca uwagę czytelnika na kwestię związaną z systemem hierarchiczności wartości oraz na zasadę podwyższania wartościowości niższych wartości. Autor pisze o trudnościach w realizowaniu wartości, o problemach związanych z konkretnością oraz o zagrożeniach w życiu człowieka.

W sposób graficzny przedstawia problem hierarchiczności wartości. Na samym „dole” umieszcza wartości najniższe i odnoszące się do bytu jednostki, grupy społecznej. Natomiast na najwyższym poziomie umieszcza wartości związane z uduchowieniem. Autor dokonując takiego podziału hierarchiczności wartości odnosi się tym samym do „piramidy potrzeb” Abrahama Masłowa, gdzie wartości wyższe winny wywodzić się, wypływać z niższych. Zwraca uwagę, na to, że poświęcenie wartości niższego gatunku, nie wpłynie jednak pozytywnie na wartości, które znajdują się wyżej w hierarchii. Według autora jednym i drugim powinniśmy poświęcać odpowiednio tyle samo uwagi.

Twórca w jednym z rozdziałów omawia wartości w odniesieniu do bytu ludzkiego. Mówi o traktowaniu wartości subiektywnie, jako czynnika motywującym jednostkę do określonego typu działań i zachowań. W kolejnym z rozdziałów podejmuje temat wartościowania i oceniania uznając je za główne źródło iluzji, iluzji ukrytej bądź niewidocznej. Autor wyjaśnia w jakich okolicznościach powstają iluzje, czyli nierealistyczne obrazy wartości wytworzonej przez jednostkę lub grupę.

Któż z nas nie przeżywał jakiegokolwiek kryzysu w swoim życiu? Najprawdopodobniej nie znajdziemy osoby, która nie miałaby takiego stanu. Kryzys wartości w kontekście osobowościowym przeżywają sportowcy, dzieci w szkole, studenci i wiele innych jednostek, jak i grup społecznych. Autor opisuje „kryzys wartości” w odniesieniu do relacji międzyludzkich, do bytu ludzkiego, w odniesieniu do środowiska.

Autor powyższej publikacji naukowej wymienia możliwe postawy jednostki lub grupy wobec wartości w kontekście doznanego kryzysu, a więc:

- ich akceptacja i poddanie się nim,
- identyfikowanie się z wartościami i poświęcenie się im – hiperaksjologizm,
- obracanie się przeciwko wartościom,
- rezygnowanie z wartości.

Autor obszernie w swej publikacji traktuje neutralne podejście do wartości. Wy tłumaczenie neutralności w podejściu filozoficznym, wyjaśnione jest jako niezbędne w odniesieniu do wartości jak i wartościowania podejmowanego przez człowieka.

Kończąc swoje rozważania autor stawia ważne jeśli nie najważniejsze pytanie, – czy wartości mają sens, czy są jednostce i grupie społecznej potrzebne? Odpowiedź jest krótka i jednoznaczna – czytelnik kończąc lekturę zdaje sobie sprawę i rozumie czym powinny być wartości dla niego samego, co się dzieje kiedy je „gubimy” inaczej mówiąc dewaluujemy tak, że stają się one bez wartości dla samej jednostki.

Z publikacją Lecha Ostasza mogą zapoznać się osoby, które zastanawiały się kiedykolwiek nad problemami związanymi z wartościami, z moralnym podejściem do wielu aspektów życia dnia codziennego jednostki ludzkiej bądź grupy społecznej. Osoby, które zajmują się wartościami w różnorodnym ujęciu niech rozważą możliwość znalezienia miejsca tej pozycji książkowej na półce podręcznej biblioteki. Sądzę, że jest to ciekawa publikacja dla młodych ludzi dopiero co wstępujących w świat dorosłych. Pokazuje problemy z jakimi młody człowiek często musi walczyć wchodząc w dorosłe życie. Natomiast co się tyczy osób doświadczonych życiowo lub starszych pozwala zrozumieć, że często nasze wybory uzależnione nie są od nas samych, ale od innych ludzi, czynników na które nie mamy wpływu.

Jacek Krysiak

Kazimierz Szewczyk, *Bioetyka* tom I: *Medycyna na granicach życia*, tom II: *Pacjent w systemie opieki zdrowotnej*, PWN Warszawa 2009.

Jeden z największych kreatorów oblicza medycyny współczesnej, współtwórca francuskiego narodowego komitetu etycznego prof. Claude Bernard wyróżnił trzy zasadnicze etapy w rozwoju medycyny. Pierwszy etap zaczyna się od Hipokratesa, który zdemitologizował medycynę nadając jej kształt racjonalnej nauki. Etap ten trwał aż do wieku dziewiętnastego, który przyniósł prawdziwą rewolucję w pojmowaniu medycyny wraz z pojawieniem się nowych technologii znajdujących swoje zastosowanie w diagnostyce i terapii. Etap trzeci związany jest z rewolucją w dziedzinie biotechnologii i dotyczy uświadomienia sobie odpowiedzialności za skutki wdrożenia w życie możliwości, jakie daje nam nowoczesna technologicznie zaawansowana medycyna. Symbolem tej nowej epoki w historii medycyny stało się pojawienie nowej dyscypliny naukowej zwanej bioetyką.

„Po okresie gaworzenia i różnorodności zadań nadszedł czas pogłębiania się świadomości, krystalizowania się problematyki. W ostatnich latach bioetyka staje się ważnym terenem przemyśleń. Ich kształty zależą od krajów: komitety, stowarzyszenia, ruchy, sympozja, kongresy. Precyzują się świeżo powstałe podstawowe zasady i metodologie, rysuje się konieczność przymierza między lekarzami i bio-